

Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами засобами фізичної культури.

Анотація. У статті проаналізовано процес фізичного виховання в класах, де навчаються діти з обмеженими можливостями здоров'я. Спостереження і практичний досвід показують, що школярі з обмеженими можливостями здоров'я потребують підвищення рухової активності. виправлення порушень фізичного розвитку, моторики і розширення рухових можливостей таких дітей є головною умовою підготовки його до життя.

Ключові слова: інклюзія, фізичне виховання, рухова активність.

Діти з особливостями у розвитку повинні мати рівні можливості з іншими дітьми в отриманні освіти. Уже сьогодні існує потреба у впровадженні такої форми навчання, яка створить дітям з обмеженими можливостями оптимальні умови навчання.

Інклюзивний підхід передбачає розуміння різних освітніх потреб дітей та надання послуг відповідно до цих потреб через більш повну участь в освітньому процесі, залучення громадськості та усунення дискримінації в освіті.

В сучасних освітніх установах інклюзивні методи є інноваційними. Розвиток інклюзивної освіти – не створення нового, а системна зміна всіх ступенів освіти і суспільства в цілому. У психолого-педагогічній науці дослідження інклюзивних процесів відбувається в основному в контексті організаційно-методичних проблем виховання і навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я, питань їх соціалізації та реабілітації. Інклюзивна освіта прагне розвинути методологію, спрямовану на дітей і визнає, що всі діти – індивідууми з різними потребами в навчанні. Ця освіта намагається розробити підхід до викладання і навчання, який буде більш гнучким для задоволення різних потреб в навчанні.

Чи можна розвинути фізичні здібності дітей з обмеженими здібностями здоров'я, і їх здорових однолітків на спільних уроках фізичної культури в

інклюзивній школі без шкоди для кожного? Деякі фахівці фізичної культури, сумніваються в такій можливості, враховуючи, що відмінності дітей особливо яскраво проявляються саме в руховій сфері під час цілеспрямованих рухових дій.

В інклюзивній освіті фізичне виховання і фізична культура можуть стати значно більшою проблемою в порівнянні з іншими шкільними предметами. Потрібні значні зміни програми, організація та змісту уроку відповідно до інтересів і можливостей всіх дітей, що навчаються в одному класі. Однак завдання фізичного виховання дітей з обмеженими можливостями не можуть і не повинні звестися тільки до рекреації, а здорових дітей – до розвитку толерантності. У будь-якому випадку даний вид освіти в сучасному суспільстві все сильніше закріплює свої позиції, підвищуючи не тільки інтелектуальність суспільства, а й збільшуючи при цьому рівень гуманності людства.

Аналізуючи процес фізичного виховання в класах, де навчаються діти з обмеженими можливостями здоров'я, треба відзначити, що специфічною спрямованістю в роботі з цією категорією дітей є її корекційно-компенсаторна сторона, в тому числі і процесу фізичного виховання.

Спостереження і практичний досвід показують, що школярі з обмеженими можливостями здоров'я потребують підвищення рухової активності. виправлення порушень фізичного розвитку, моторики і розширення рухових можливостей таких дітей є головною умовою підготовки його до життя.

Ефективність фізичних вправ для корекції порушень моторики і недоліків фізичного розвитку підкреслюється в роботах багатьох вчених (П.П. Павлов, П.Ф. Лесгафт, В.В. Торіневській, Л.В. Запорожець та ін.)

Практика підтверджує, що, якщо для здорових людей рухова активність – звичайна потреба, що реалізується повсякденно, то для осіб з обмеженими можливостями здоров'я заняття фізичною культурою життєво необхідні, так як вони є ефективнішим засобом і методом одночасно фізичної, психічної, соціальної адаптації. Фізичні вправи, будучи могутнім засобом впливу на організм, розширюють діапазон можливостей в першу чергу рухової сфери,

порушеною стійким дефектом. Можна навести безліч прикладів з практики, коли за допомогою фізичних вправ і спеціального тренування виправляються порушення мови, діти з проблемами інтелекту освоюють складні гімнастичні програми, незрячі починають впевнено орієнтуватися в просторі, діти з тяжкими наслідками дитячого церебрального паралічу після занять плаванням вперше починають ходити і говорити, прикуті до інвалідного візка опановують високим спортивним майстерністю в різних видах спорту.

Передбачається, що дітям з особливостями розвитку сьогодні не обов'язково навчатися в спеціальних установах: в звичайній загальноосвітній школі вони не тільки можуть отримати більш якісну освіту, а й успішно адаптуватися до життя, реалізувати потребу в емоційному і фізичному розвитку. На жаль, практика показує, що питання про організацію процесу розвитку і навчання «особливих» дітей в масовій школі до сих пір залишається відкритим. Пов'язано це не тільки зі специфікою методик, а й з невідповідністю кадрів, які формують інклюзивну освітню середу, надають корекційну і психологічну підтримку учням з особливими освітніми потребами. Фахівцю з фізичної культури і спорту в реалізації інклюзивної підходу в освіті відведена одна з провідних ролей, оскільки заняття фізичною культурою, на наш погляд, відіграють пріоритетну роль у соціальній адаптації інвалідів, стимулюючи їх до встановлення контактів з навколишнім світом.

Підготовка фахівців у сфері фізичної культури до роботи в умовах інклюзивної освіти ускладнена проблемою середовищних «бар'єрів» (вибір навчального матеріалу, відповідного інтересам і можливостям всіх учнів класу; підвищене психологічне напруження педагога; складності спілкування учнів з особливими освітніми потребами як зі здоровими однолітками, так і з педагогом і ін.). Крім цього, фахівець з фізичної культури і спорту працює в умовах підвищеного психологічного напруження, так як в значній мірі ускладнюються виконання вимоги забезпечення безпеки занять фізичними вправами для всіх учасників освітнього процесу, так як педагогу необхідно більше уваги приділяти дітям, які мають відхилення в стані здоров'я.

У роботі можна використовувати різноманітні способи організації уроку, засоби, методи і прийоми.

Найголовнішим пріоритетом з такими дітьми є індивідуальний підхід до кожної дитини.

Використання диференційованого навчання з метою більшої індивідуалізації навчання, ніж потрібно для нормально розвивається дитини, це:

- введення спеціальних розділів в робочу програму для дітей з обмеженими можливостями здоров'я, відсутніх в освітніх програмах для школярів з нормальним розвитком;

- систематизація вправ і завдань по виду захворювань (якщо такі є); слабозорі, слабочуючі, діти із затримкою психічного розвитку, діти з порушенням функцій опорно-рухового апарату, з викривленням хребта;

Готуючись до уроків, для цих дітей необхідно приготувати індивідуальні картки-завдання. При підготовці спортивних змагань для них комбінувати варіанти завдань, які вони відпрацьовуватимуть в рамках занять з позаурочної діяльності.

Способи організації дітей на занятті – фронтальний, потоковий, індивідуальний.

Використовувати різноманітні засоби, для запобігання втоми:

- ✓ чергування рухової і практичної діяльності,
- ✓ виконання спортивних завдань і вправ невеликими дозами,
- ✓ використання цікавого і барвистого дидактичного матеріалу і засобів наочності для активізації учнів.

- ✓ фізичні вправи;

- ✓ коригуючі вправи;

- ✓ корекційні рухливі ігри, елементи спортивних ігор;

- ✓ матеріально-технічні засоби адаптивної фізичної культури: спортивні тренажери, спортивний інвентар; нетрадиційне обладнання.

Необхідно підвищувати рівень активності. Активність є однією з найважливіших характеристик усіх психічних процесів, багато в чому визначає успішність їх протікання. Це необхідна умова успішності процесу навчання школярів з обмеженими можливостями здоров'я на уроках фізкультури.

Використовувати: 1) спеціальні методи (наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (вправи, методи контролю, самоконтролю і взаємоконтролю), 2) специфічні методи (метод строго регламентованого вправи, метод кругового тренування, ігровий метод, змагальний метод), 3) прийоми і засоби навчання, які сприяють пізнавальній діяльності учнів, формують необхідні навчальні навички на уроках фізкультури, які сприяють розкриттю і розвитку потенціалу дитини.

До специфічних принципів роботи до адаптованої робочої програми відносяться:

- Створення мотивації;
- Узгодженість активної роботи і відпочинку;
- Безперервність процесу;
- Необхідність заохочення;
- Соціальна спрямованість занять;
- Активізація порушених функцій;
- Співпраця з батьками;
- Виховна робота.

Спираючись на емоційну і пізнавальну сферу дітей з відхиленнями у розвитку, можна застосовувати такі ефективні прийоми, як:

- ✓ ігрові ситуації;
- ✓ ігрові тренінги, що сприяють розвитку вміння спілкуватися з іншими;
- ✓ психогімнастика і релаксація, що дозволяють зняти м'язові спазми й затиски.

Працюючи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я необхідно враховувати, що природне ігрове середовище, в якій відсутній примус, дає можливість кожній дитині знайти своє місце, проявити ініціативу і

самостійність, створити сприятливі умови для реалізації природних здібностей, швидше адаптуватися до нових умов, впевненіше почувати себе в самостійній життя. В даному випадку, мотиваційний потенціал гри спрямований на більш ефективне освоєння освітньої програми школярами з обмеженими можливостями. Звичайно, все це повинно здійснюється на доступному дітям рівні і за допомогою вчителя.

Атмосфера заохочення під час занять фізичною культурою і спортом складається з наступних правил:

- 1) не позбавляти дитину можливості піклуватися про себе самого;
- 2) заохочувати будь-які прояви його ініціативи,
- 3) відзначати його успіхи у фізичному розвитку;
- 4) у міру досягнення успіхів різко не скорочувати увагу до нього,
- 5) необхідний сумлінний контроль за якістю умінь і навичок;
- 6) продовження емоційного та інтелектуального розвитку, щоб він не відчував себе нескінченно відсталим від однолітків, а так само, щоб у дитини навіть на несвідомому рівні формувалося відчуття, що у нього є реальні можливості застосування своїх навичок і умінь у майбутньому дорослому житті.

Прояв педагогічного такту. Постійне заохочення за найменші успіхи, надання своєчасної допомоги кожній дитині з відхиленням в розвитку, формування впевненості у власних силах і можливостях.

Чисельність дітей з проблемами в розвитку здоров'я збільшується, так як жорстка освітня система не повністю готова до задоволення індивідуальних потреб таких дітей в навчанні. Ці діти стають відокремленими і мимоволі виключаються із загальної системи. Правильно організоване інклюзивна освіта допоможе запобігти дискримінації щодо таких дітей, підтримати дітей з особливими потребами в їх праві на гідне життя, вільний розвиток, допоможе їм бути рівноправними членами суспільства.

Інклюзивне спільне навчання не тільки допомагає людям з обмеженими можливостями здоров'я адаптуватися до життя, але і дозволяє здоровим людям

розвинути толерантність і відповідальність.